

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 190 (9872) 1975 чылдың август 14, четверг

1925 чылда үлдескерттинген. Өртөө 2 еөн.

А. Н. КОСЫГИНГЕ ПОЛЬША ОРДЕННИ ТЫВЫСКАНЫ

ВАРШАВА (СЭТА-ның тускай корр.). СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүү, СССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы А. Н. Косыгинге Польшаның «Ачы-хамжалыг болгаш дээш» деп улут депталыг орденин августун он ийде тывыска. Ону ол ордени-биле ПУР-нуң болгаш ССРЭ-ниң аразында ачы-хамжалыг болгаш дээш, а ол ишкеш социалисттик зем каттыштырыла чурттарның найыралды, калы ажылдажылганы болгаш чыгыс эвин быжылгаарына оң салымшыкын дээш шаңнаан.

Ол бедиш шаңнаады А. Н. Косыгинге ПКАП ТК-ның Политбюро кежигүү, ПУР-нуң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы П. Ярошевич тывыска. ПКАП-тын XI съездиниң шийтирлерин удурутудга болдурбушаан, ийи чурт сөөлүгү каш чылдарда бот-боттарының аразында харылзаларына хөгжүдеринге улут чедишкениниң болганын ол бодунуң чугаазында демдегдээн. Ол дээрге бистин улустарымысты амьдыралдынын бүгү талааларына хаара туткан найыралды, ачы-дуңма бузууну калы ажылдажылганын харылзалары-дыр. Силериниң бо удаада Польшаның келген чоруулар бистин найыралымысты болгаш калы ажылдажылганымысты улам быжылгал, хамжалдырынга калыг болур деп, П. Ярошевич чугаалаан.

А. Н. Косыгин харым сес ап, чүве чугаалаан, совет-польша

найыралды болгаш ийи чурттуң аразында калы ажылдажылганы быжылгал талазы-биле оң ажалын бедиш-биле үндөөн дээш, ача польша куруенин бедиш шаңнаады дээш ПКАП ТК-га, ПУР-нуң Куруусу Чөвүлелиниң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң хамыш-биле өөрүп четтергенин алаеткеа.

Орденни тывыскарына ПКАП ТК-ның Политбюро кежигүү, ПКАП ТК-ның секретары Я. Шидлак болгаш ПУР-нуң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазынын оралакчысы Ю. Тейхид, ПКАП ТК-ның Политбюро кежигүүнүгө кандидаттар, ПУР-нуң министрлери К. Барцковский, С. Ковальский, ПКАП ТК-ның секретарлары В. Краско, Ю. Пильковский олар олтурушканнар.

ЭШТЕР Э. ГЕРЕК, П. ЯРОШЕВИЧ ОЛАРНЫҢ ЭШ А. Н. КОСЫГИН-БИЛЕ УЖУРАШКАНЫ

ВАРШАВА (СЭТА). Польшаның муруну талазында Кросно-воисово-воисово чорун турар айы-биле ПКАП ТК-ның Бирги секретары эш Эвард Герек, ПКАП ТК-ның Политбюро кежигүү, ПУР-нуң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы эш Петр Ярошевич Польшаның найыралды аян-чоруну кызын барган СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүү, СССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы эш А. Н. Косыгин-биле учурашканыр.

Эл-найыралдыг бөсөлгениң үезинде олар ПКАП-тын VI съездинин салган сорулгаларын өзүлөр Польшаның социалисттик тургузушкунуң болгаш СЭКП-тин XXIV съездинин салган сорулгаларын өзүлөр ССРЭ-ге коммунисттик тургузушкунун чедишкенин дугайың бот-болушта тыпыштыгынаан. Олар ийи чуртта караанга беш чалаа ажылдап кылып турар социал болгаш экономиктик хөгжүдөөнү планнаан, а ол ишкеш ПКАП-тын VII съездинге болгаш СЭКП-тин XXV съездинге белетке дугайында информацияларын солукшаннар.

Ужуралышканың үезинде Польша Улус Республикасы биле Совет Эвлюелиниң аразында ачы-дуңмадык калы ажылдажылганын улам ийи бүгү талаалыг хөгжүдөөн-биле хол-башка кол айтырылганын чугаалажып көргөн.

Социалисттик чурттарның ачы-дуңмадык калы ажылдажылганын калыбардыгына, социалисттик экономиктик интеграцияны хамыладырынга болгаш ооп-биле оларын чыгыс эвин быжылгаарына калыг берип турар ЭДЧ-ниң XXIX сессиянын шийтирлериниң улут учур-дузанын база катеп оозалдып демдегдээн.

Делегейнин чугула айтырылганын талазы-биле, эң илазын ССРЭ-нин болгаш бүгү социалисттик демократиялыгына тыпыш тайбын политикамын улут чедишкени, боттуг чорутуң болгаш тайбынын туржуктаа туруп турар бүгү политиктик күштерин чедишкени болгаш Европада айыл чок чорук болгаш калы ажылдажылга талазы-биле Чөвүлел хулаалык түпселини төөгүлүг учур-дузанын дугайында санал-оол солуктагы база болган.

Ужуралышканың найыралды, эвилек байдалга эрткен болгаш чугаалашкан айтырылар талазы-биле талааларың үез-бодаларың долу чыгыс айыл баштыкан.

А. Н. КОСЫГИННИҢ ПУР-ГА АЯН-ЧОРУУ ДООЗУЛГАН

ВАРШАВА (СЭТА-ның тускай корр.). СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүү, СССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы А. Н. Косыгин августун он ийде Жешу воисово-воисово-воисово чорунга барган, ЭДЧ чурттарында калы ажылдажылганын чык самовелтерин кылып турар учур чүгү заводун көргөн.

Ол-ла хун А. Н. Косыгин Жешуван Москвже чорупкан. Совет Эвлюелиниң болгаш Польша Улус Республикасынын күрүе туттары аска аэродромга А. Н. Косыгиниң ПКАП ТК-ның Политбюро кежигүү, ПУР-нуң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы П. Ярошевич, ПУР-нуң Министрлер Чөвүлелиниң аял-аасканы Комиссиянын Даргазынын оралакчысы Я. Хрыкевич, ПКАП-тын Жешу воисово комитетинин бирги секретары Л. Котарба болгаш албанын өскө-лаа кижилери үдээн. Улекчлер аразында ССРЭ-ниң ПУР-да херектеринге түр бүдүрүтүргөн Г. И. Рагулин база турган. Польша шертиниң хундуула тайныкчы чыксаган.

ПКАП ТК-ның Политбюроунуң болгаш ПУР-нуң Министрлер Чөвүлелиниң чалаанын өзүлөр Польша Улус Республикасы найыралды аян-чорук кылып чоралса, СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүү, СССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы А. Н. Косыгин августун он ийде Москвада элп чегип келген.

Совет Эвлюелиниң туттары аска аэродромга А. Н. Косыгиниң эштер Ф. Д. Кулаков, И. В. Калитонов, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелиниң Даргазынын оралакчылары И. В. Архипов, Н. К. Байбаков, В. Э. Димшиш, В. А. Кирдякин, М. А. Лескоко, Н. Н. Новиков, И. Т. Новиков, З. Н. Нуреев, Л. В. Смирнов, Н. А. Тихонов, ССРЭ-нин министрлери Б. Ф. Братченко, Н. С. Паточин, В. Д. Шаши, ССРЭ-нин азыкчы херектер министрлери бирги оралакчысы В. В. Кузнецов, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелиниң херектер эрлекчиси М. С. Смирновко, албанын өскө-лаа кижилери уткааннар.

Уткаанарың аразында ПУР-нуң ССРЭ-ге херектеринге түр бүдүрүтүргөн Владислав Наперай база турган. (СЭТА).

Республиканың „Шын“ солунун „Хүндүлелдин Демдээ“ орден-биле шаңнаар дугайында

ССРЭ-нин Дээди Сөвединиң Президиумунун ЧАРЛЫ

Тыва АССР-ниң ажилчы чондарынын коммунисттик кижизилдигин, оларын ачы-агыл болгаш сулуурга тургузушкунуң сорулгаларын күсөдиринге мобилизацияның талазы-биле үре-түнедиг ажилы дээш республиканың «Шын» солунун «Хүндүлелдин Демдээ» орден-биле шаңнаар.

ССРЭ-нин Дээди Сөвединиң Президиумунун Даргазы Н. ПОДГОРНЫЙ, ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун Секретары М. ГЕОРГАДЗЕ.

МОСКВА, Кремль. 1975 чылдың август 8.

Бедик шаңнал

Тыва транспорт эргелединин бүдүрүлгө-техниктик квалификация начальниги Константин Алексеевич Бакеевтин автомобиль транспортуңа үр чылдарда үре-түнедиг ажилдааны дээш база оон 50 харлааны-биле холбаштыр Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединиң Президиуму оны Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун Хүндүлел бижин-биле шаңнаан.

Көдээ ажил-агылга үр чылдарда үре-түнедиг ажилдааны дээш база төртүтүгүн хуунуң бээр 50 харлааны-биле холбаштыр Кызыл районун «Сукхал» совхозунун директору Григорий Степанович Юртаевты Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединиң Президиуму Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун Хүндүлел бижин-биле шаңнаан.

НИИТИНИҢ МАЛЫНГА ЧЕМ БЕЛЕТКЕЛИ — БҮГҮ-НИИТИНИҢ ХЕРЭЭ

СЕРЛИГ-ДӨННҮҢ ИШЧИЛЕРИ

«Күш-ажылдың костуу» совхозтун сөгөнчлер бригаданы СЭКП Улут-Хем районунуң райкускумунуң шилчир Кызыл тугун ийи уда чаалап алганнар. Ол таварыла эвес. Бригада кежигүнери эки ажилдап, бедиш түнелдерин көргүзүп турар. Мал чеминиң белеткелди өгөдөөдөн бээр олар 1300 тонна сөгөнни кезип, сарааттааннар. Чүгө эрткен неделяда бедиш о бригада 800 ажыг тонна сөгөнни белеткээн.

Ажма-агыл бо чылым механизаттыгына бригаданы организастаан. Ында дөрт эвено бар. Оларның бирээзи чүгө сөгөн кезилдизинде ажиллап турар. Артканыры сөгөнни белеткел сарааттар.

Сөгөн кестирчилериниң эвеноун совхозтун Торгалыг салбырының партия организацияның секретары К. Натпиг-оол удуругу турар. Сөгөнни белеткел сарааттар эвенолар кылар ажылды доктаамал хандыр дээш улт эвеноуну кежигүнери чыгыс демниг, шалыкын ажилдап турар. Эвенолар аразында социалисттик чарыш калбарган. Оң түнелени беш хонга-ла удуругу турар. Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединиң депутаты Кыргыз Адым-оолга удурукта эвено доктаамал бирги черин ээлеп келген. Ол эвено 706 тонна сөгөн сарааттар планынг. Ам 500 ажыг тонна сарааттаганын. Байыр-оол Монгуш-оол биле Маргым Натпиг-оолду удурукта эвенолары база-ла эки ажилдап. Ол эвенолар 800 тонна сөгөнни белеткээн.

Эвено буртуңде муракчы ишчилер өзээн эвес. Трактор

КУШ-АЖЫЛЧЫ АЛДАРНЫҢ ТУГУ

«ШЫН» СОЛУНУҢ КУШ-АЖЫЛЧЫ АЛДАР ТУГУН

бөгүн Улут-Хем районда «УТКА 25 чылы» совхозтун Арыскан салбырында Чомужук Амыр-биттин удуртианы механизастаттыгына эвеноунуң сөгөнчлеринге алдар болуруп көдүргөн. Ук эвено сөөлүгү беш хонукта 90 тонна сөгөнни бөүп сарааттааш, неделя овааллазын 128 хуу күсөдүп, бригадалар, эвенолар аразында шилчир Кызыл тугу чаалап алган.

Шалычы айнык муракчыларыңа деңижинер!

ристер Б. Сапый-оол, А. Сараат-оол, сараат салкычлары С. Тудуш, А. Донгак, бөдүрүкү В. Архак ах сөгкөлдүгү ажилдап, шудургу ишчилерин көргүсөккөнөр.

Совхозтун сөгөнчилери икитиниң малынга четир саныг чемни белеткел, оң кураларын тургузар дээш бүтү кү-

жүн салып, бедиш темпниг ажилдап турарлар.

ЧУРУКТАРДА: Серлиг-Дөңде сарааттаашкын. Эвеночу Кыргыз Адым-оол биле бригадир Казах Натпиг-оол.

В. МИРЦЕВИЧ сөзү, фотолары.

СЭКП обкомунда, Тыва АССР-ниң Министрлер

Чөвүлелинде, облпрофчөвүлелде болгаш ВЛКСМ обкомунда

Чарыш тиилекчилери илерээн

СЭКП обкомунуң бюрозу, Министрлер Чөвүлели, профивидериниң область Чөвүлели болгаш ВЛКСМ обкому иштининиң малынга чем белеткелериниң талазы-биле республика райондарының аразында социалисттик чарыштын түнелени үндүргөн. Бады хулоон алган доктаамал айтканы болза, республикада 74,7 муң гектар чериниң сөгөнни өскөн, 37,3 муң тонна (планын 27 хуузуң) сөгөнни белеткээн, 597 тонна сенажы (3,4 хуу) нылган, 913 тонна витаминниг сөгөн даалганын (39,2 хуу) бүдүргөн, 6093 тонна будук-бүрүңү (40,3 хуу) белеткээн.

Мал чемнери белеткээриниң социалисттик чарыжыңа Кызыл (тоң зона), Бай-Тайга (барымы зона) болгаш Өвүр (муруну зона) райондары тиилекчилер деп санаан. Ол районнар сөгөн алышканының өң бедиш темпниг хандырып, сөөлүгү өң хонук иштинде белеткээн сөгөн хемчөөдүн тур-тузунда 19, 15 болгаш 22 хуу көүдөткөн.

Чарышка тылаан Кызыл, Бай-Тайга болгаш Өвүр районнарга СЭКП обкомунуң, республиканың Министрлер Чөвүлелиниң, облпрофчөвүлелин болгаш ВЛКСМ обкомунуң шилчир Кызыл тугтарын тывыска.

Республикада иштини-биле, он ылангыя Чөөн-Хемчик, Тес-Хем болгаш Тадым районнарга мал чемнерин белеткел турарының темпниг дыка оожум бөпө турарын доктаамал айттыкан. СЭКП райондары болгаш ажилчы чоннар депутаттарының районнар Советтериниң куускомнары «Иштиниң мадын чемнер-биле хандырар болгаш мал кыштагылашыкынын чедишкенин эрттирер талазы-биле хемчөгөл дугайында» СЭКП обкомунуң бюрозунуң болгаш республиканың Министрлер Чөвүлелиниң доктаамал күсөдүрүн партия организацияларында болгаш ачы-агыл удурукчуларында кош-как неген турар.

СЭКП районнары, райсоветтер куускомнары, партия, профивидел болгаш комсомол организациялары, а ол ишкеш ажилчы чоннар депутаттарының көдээ болгаш суур Советтери, ачы-агылдарың удурукчулары болгаш специалистер мал чеминиң белеткелериниң өртүгүнө партия организация болгаш масса-политиктиг ажилды бедиш, иштининиң малынга мал чеминиң быжыг үндешини салыр дээш социалисттик чарышты дээштиг калбаргыч турган, мал чемнери белеткээриниң темпниг шапкынчтар талазы-биле шийтирлент хемчөгөлери азыр хүдөөлөгө деп, доктаамал демдегдээн.

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелинде ЧӨӨН-ХЕМЧИКТЕ ТЕМП ООЖУМ

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң август 12-де болган хураалында мал чемни белеткээр талазы-биле шалычы айнык Чөөн-Хемчик районда чорун турарында дугайында айтырыш чугаалашкан. Бо айтырыш талазы-биле шилчелди Чөөн-Хемчик райкууском даргазы Б. Б. Чоюков кылган.

Районунуң колхозтары болгаш совхозтары мал чеминиң белеткелди август эгезинде массалык-биле кырып, шалычын айнык эгезинде. Мал чеминиң белеткелдиң 29 эвеноуну механизастаттыгына 14 бригадала кирген, оларның үчү бот-орудга-чарыгылаң арга-биле ажилдап турар. Оон энгизде 1606 кижиле мал чемини белеткелди хол-биле чорудуп, 962 кижиле хол кыдыры-биле кезип турар. Чалаана хоорайлан 204 кижиле колхозтар болгаш совхозтарже мал чемни белеткелди үнгөн. Тес-Хем болгаш Өвүр райондарының левисээрлеринде сөгөн кезилдизин база организастаан.

Ындаажак мал чемни белеткээриниң шалычы айнык районда багыт организастап чорудуп турарын, ол чугула ажилда улут четестер бар дээрин Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлели шылчыг демдегдээн. Бирин ээлчегде мал чемни белеткээриниң шалычы айнык районга он хонук озадалап чарлааш, СЭКП обкомунуң бюрозунуң болгаш республиканың Министрлер Чөвүлелиниң доктаамал айткан хуусааны хандыган. Оон түнеленине район жондуулашканын райкууском болгаш ажилчы чондарың ажилдашканын айтканын биле табылбырларын ордалашса, да, херек кырында районун ажил-агылдарың сөгөн кезиринге, сенаж, сөгөн даалганы, будук-бүрү белеткээринге киреринге четче белеткелеринде бөпө турар.

Оон чыжээн мындыг фактылар бадыттып турар. Районунуң колхоз, совхозтарында бар турар трактор-биле сөгөн кезер машиналарың 46 хуузу, гравальерин 72 хуузу, 7 сарааттагың чүгө үжү, 10 подборщиктин чүгө бедиш ажилчы кирген. Республикада иштини чарыттыгына шалычы айнык баштайгы он хонукта будук-бүрү белеткелди массалык-биле чорудар арга турдала, оны кылабындын ол чугула учур-дузаның мал чемни чүгө 46 хуу белеткелдинге. Витаминниг сөгөн даалганы белеткээр, сенаж кылып, салгындагы кургалар перилегер бөпө эвес турган болгаш амдала доуа куш-биле ажилдавай турар. Агаар-бойдустан байдалы мындагы берге турдала, мал чемни кулчуларыны, ылангыя кукуруза, силостар кулчуларлар тарышканын планлары күсөдүрүн, оларның чыгы ажаалдашың кичөөгө салыган, сугаттыг черлерин чөп ажилдашкан.

Мал чеминиң белеткелдиңде организакчы ажил, хун бүрүнү контролю кошкак, районунуң чер-чер Советтериниң удурукчу ролу, негеделег чорун сура. Районунуң ажилчыларында байдала ол хере дождуулашканын, дүвөрениң байдала турдала, бо хушперниг чедир мал чемни белеткээриниң айтырымы, шалычы айнык калчаар чорун турарын райкуускомунуң хураалында, көдээ Советтериниң куускомнарыңа чугаалажып көрбөэн.

Устуңде демдегелеттиген болгаш өскө-лаа четестериниң түнеленинде мал чемни белеткээриниң шалычы айнык районга оожум темпниг чоруп турар. Август 8-ке чедир сөгөн белеткээриниң планын чүгө 13,2 хуу, будук-бүрү белеткээриниң планын 38 хуу күсөдүргөн. Ылангыя районун «Сугун Хал», «Чыраа-Бажы», СЭКП-ниң XXII съездин атыг совхозтарында мал чемнериниң белеткелди келерге оожум темп-биле, организак чок чоруп турар. Оон туржук каш

хонук мурунда мал чеминиң белеткелди шалыкын чорудуп турар деп санадып турган «Искра» колхоз, «Алдан-Маадыр» совхоз сөөлүгү хушперде ажилда улам күштелдериниң орунуга ошу кошкактың, темпниг кудулашкан.

Районунуң ажил-агылдарында мал чемни белеткээр темпниг багыт ажилда турарында оларын чүгө ажилдап кылышканын амка куду бөдүрү турар. Чикээ, сөгөн кезер машиналар күндө 6-8 гектар черини сөгөн кезер учурлуг тургаш, сөөлүгү үзе мырындай 3-4 гектарга чедир кудулааш. Оң чыдадагы ажилды багыт организастаанында, техниктиг ажаалданын чөгүндө. Район ажилдашыңда сөгөн багыт үнгөн турдала, ону бүрүн ажаан айтырык кызыл-гей кошкак. Сөгөнни бедиш кылдыр кезер, оруктар, бугалар кыдыгылары кесип, ординалар чоруктары, сөгөнни бөдөлгө болгаш сарааттарга хой мажак кыдыр, хөвөдө би-

ле бөүп, сарааттарының аразы уламдыктар чоруктарың чер болганда, мааның «Сугун Хал», «Алдан-Маадыр» совхозтарда хөбү-биле болдуруп турар.

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлели Чөөн-Хемчик районда шалычы айнык чорун турарында шылчыг четестерин демдегдээн районун ажилчы чондарының күжүн мал чемни белеткээринге улам калба-биле кирштирди, ажилда организастарын экижиди, социалисттик чарышты улам калбартып тургаш, устуңде демдегдээн четестерин дораян кылдырып, мал чемини белеткелди бедиш темптериниң даяр болгаш алырын хандырарын чедир шалычы айнык чөдөлүгүн ажилдарының хемчөөлү күсөдүрүн чедир алырын Чөөн-Хемчик район Советиниң куускомнага, районунуң чер-чер Советтеринге даалгып турар доктаамал хүлөп алган.

КӨДЭЭ ТУДУГЖУЛАР ДООЗУКЧУ ЧЫЛДА

Доозукчу чылдын төмүзүгө чейин каш айлар артык. «Тыва көздө туугу» тресттин коллективни туугу-монтаж ажилдарынын планын ооналдары ачкы күүседир дөң кужеништин ажилдап турар. Бо чылдын эртен 7 айларын да «Тыва көздө туугу» трест 2194 мул рубльдин керээлиг, 8145 мул рубльдин болуун кужу-биле кылар ажилдарын бүтүргөн. Тресттин салбырларынган КМК—741 (начальник 3. Г. Галиахметов, партия организационун секретары Игнатова), КМК—958 (начальник Г. П. Соцуров, партия организационун секретары эш Вахров), «Тыва көздө туугу» автобазаны (директору А. М. Давыдов, партия организационун секретары А. Ф. Анис), демир-бетон кылылар заводу (начальник И. М. Осуненко) багыт эвес көргүзүлгөн чейин алган.

КМК—741 керээлиг ажилдарынын 100,3 болуун кужу-биле кылар ажилдарынын 103,2 хуу; КМК—958 керээлиг ажилдарынын 177,7 болуун кужу-биле тресттин автобазаны чүккө туртуунун планын 113,3, демир-бетон кылылар заводу проекция бүтүреринин планын 141 хуу күөтүлгөн.

«Тыва көздө туугу» тресттин ажил-агыйлыг бүтүрүлгөнүнүн планын 111, туугу мажы белеткөөнүн 163,1 хуу чейин. Илангыч Туранин мажы ажил-агыйлыг бирги чарткы чылда мажы белеткөөнүн планын 139,1 хуу, туугу мажы 185,4 хуу, азы планын ачкы 3125 кубометр мажы белеткөөнү. Туранин, Шуурмактын мажы ажил-агыйлыгын динг материалдары белеткөөнүн планын чедишкенин күөтүлгөн. Нитизин-биле 47578 кубометр динг материалдары белеткөөнүн, ол дөргө чыл планын 117,2 хуу күөтүлгөн ол болур.

«Тыва көздө туугу» тресттин туугу-монтаж ажилдары беш чылдын планын ооналдарынын хууууа бетинде күөтүлгөн, туугу-монтаж ажилдарынын шынарын өккөндөр, куч-ажылдын бүтүрүлгөнүнүн баялар, чаа-чаа курамыларын ажилдар дөң социализм чарышты кабартаган. Салбырлар, участоктар, бригадалар, ус-тус ажилчылар боттарынын арга-курамыларын таан көргөн, бедиктер худөөгөлерин ажилдап, ажилдап турар.

Социализм чарыштын түнөккө каарлал салына үлүрү турар. Бедиктер социализм худөөгөтүн чедишкенин күөтүлгөн, төсү беш чылдын планын хуууа бетинде доозукчу мажыны бригадаларын белеткөөнүн өөрүчүгү. КМК—586-дан Н. И. Кудымовтор, Денисовтор бригадалары төсү беш чыл планын 4 чыл илтенде, Г. Г. Холловтор — 4 чыл 7 ай хуууада өрте күөтүлгөн.

сеткениер. КМК — 958-тен А. И. Маслованин, КМК—355-тен А. И. Коробейникованин бригадалары беш чылдын планын доозукчу чокшулааннар.

Автобазанын чолбачылары В. М. Докеров 1977 чылдын октябрынын, С. Т. Митрашкин 1978 чылдын февралынын, В. П. Фоминих 1976 чылдын декабрынын үзүмдө шалычы ажилдап турарлар.

Көздө туугу-монтаж шурдугу ажил-агыйлыг коммунист партия, Совет чакат үнөткөн, шыгараларга бедик шаандаларын тывыскаан.

КМК — 741-ден Кызыл-оол Ооржак, КМК—463-тен Чимит-Доржу Хомушкү Ленин орденинин эдилектери. Октябры Революциянын ордени-биле КМК — 585-тен комплекстиг бригаданын бригадирин Н. И. Кудымов; Куч-ажылдын Кызыл Тук ордени-биле А. А. Черепанова (КМК—62), М. К. Ооржак (КМК—463), В. М. Старостин (Туранин мажы ажил-агыйлыг); Куч-ажылдын Алар орденини үшү керээлиг-биле В. С. Балдин (КМК—585), Т. Т. Тыкмы-оол (КМК—586), Т. К. Тулуун (КМК—463), А. И. Проценко (КМК—958); «Хуууада дөңдө» ордени-биле В. Эрес-оол (КМК—586), М. Б. Тоспан (КМК—586); «Куч-ажылды шыгара дөңдө» деп металл-биле автобазанын чолбачыны В. М. Докеров олар шаандалаткан.

Тыва хей туугу-монтаж Социализм чарыштын тывыскаан, «Социализм чарыштын тергенин» деп хөрөк демекчери-биле шаандалган.

Бо чылдын республиканын колхозтарында, совхозтарында 778 мул рубльдин туугу-монтаж ажилдарын көздө туугу-монтаж кылып берген. Шланга дөңдөгөтүнүн баураар 520 баш баша малга, важааны туткан, 800 тонна минералдыг кемичи-чиге скалан ажилдап кирген. Улут-Хем, Бич-Хем райондарда 200 баш инек кирер 2 кавааны, 300 баш быза кирер 2 кавааны демир-бетон кылылардан, керемет панельдерин кырып турар. Талындыг «Тивилгел», Бич-Хемин «Фок» совхозтарда 2500 баш хайта 2 ферманын туугу дөңдүп турар. Бо чылдын эртен 7 айларын 13440 дөңдөгүн метр чуртталга шолу ажилдап кирген. Чылдан чылче бистин хоорай, суураарысты өөтү, чартымын турар. Ила көздө туугу-монтаж үлүг-хуууу эвөөт эвес.

Чамак өккү түнөккө-биле чегерелтир «Тыва көздө туугу» трестин ажилында чегерелтир ажилдары артык эвес. Доозукчу чылдын эртен 7 айларын трест туугу-монтаж ажилдарын көздө баураар кылырын 91,6 болуун кужу-биле кылар ажилдарын 89,1 хуу күөтүлгөн. Ол мынкан төсү беш чылдын планын ооналдарына чыл төмүзүгө чейин керээлиг ажилдары 10 миллион, болуун кужу-би-

ле кылырын 9,7 миллион рубльдин туугу-монтаж ажилдарын ам-лаа кылыры артык. Мындг үлүг хөмчөөдиг ажилды артык үдө кылыры нарын айтырып. Трестин салбырларында ажилдын төмүзү кулденелдиг болуу турар. Илангыч чуртталга туугуна байдал багыт. Бирги чарткы чылда чуртталга шолу ажилдап киреринин планын көздө туугу-монтаж чүгө 55,1 хуу күөтүлгөн, колхозин ажилчы чоннарына 9 мул дөңдөгүн метр чуртталга шолу чейин туттулган.

Совхозтарга бүтүрүлгөн чегерелтир туугу-монтаж планы чүгө 88,1 хуу күөтүлгөн, азы 557 мул рубльге чейин шигеретингиз.

«Тыва көздө туугу» трестин ажилында бирги чарткы чылда ажилдап кирерин көрдүгөн туугуларын 76,9 хуууу дужааган, азы ам-лаа 1.108 мул рубльдин ажилдап кирер ужураат туугуларын чейин кылылган. Мындг байдал ажилда берелер-биле чегерелтир, куч-ажылдын бүтүрүлгөнүнүн бедиктеринин курамыларын чейин ажилдап турарында болган куч-ажылды боттуг ооналдарындагыне көккө кичөөгөй салын турарында. Бо чылдын бирги чарткында 5318 кичөө-хүн ажилы шыгара чылдааган чок үскөнгөй база төлөвөр чок шөлө алганмын чидир болган; ажилды үрей кылганмын, оны азе кылыртында 2634 кичи-хүн үткен. Чылдааган чок ажил шыгара үскө, илангыч КМК—463-те хей: 1078 кичи-хүн, азы нити ажилдап илангыч 5,2 хуу; үрей кылган болган ону азынде 1474 кичи-хүн чарыгатынган.

Ичанган кол кичөөгөйни ажилда хөжүмдөшкенин чылдагыныче мөккөөр бисти коллективтер негетинин турар-дыр. Көздө туугу-монтаж дүргөлдөр болган он шынарын экиндер дөң туугу индустриалдыг аргак шигерелтир чүгүдө. Бо талаа-биле баштайгы башылар кылдыган. «Тыва көздө туугу» трест Кызыл демир-бетон кылылар бүтүрүлгөнү баураар кылым кылымдарында мал бакалдарын илтен-монтажтап туугу турар. Туранин, Шуурмактын мажы ажил-агыйлыг көздө турарында таарымчалыг ий-ийин квартиралыг бажынырын заводу арганы-биле белеткөөрине кирген.

Төсү беш чылдын планын ооналдарынын чедишкенин күөтүлгөнүлгөн, келер беш чылда улам үлүг сорулгаларын шигерелтирине ажилдаган шигерелтир трестин коллективтерин негетинин турар. Ичанган көздө туугу-монтаж чамак кичи дөң бир демир ажилдар дөңдөгүн чигинин чок.

М. ШИРИН.
«Тыва көздө туугу» трестин кол инженерин.

1975 чыл -

Делегейниң

хөрөөженнер чылы

Евдокия Андреевна Никулани (чурукта оң талаанда) болган Таякия Ивановна Штыменско боттарынын төрөөнүн куч-ажылчы аталарын көдүрүп турар Доннуң кайгамчыктыг хөрөөженнерин аразында кирин турарлар. Оларын кайызы-даа Ростов чурттуг.

Е. А. Никулани — шаанда шегит ужудукчу чордан. Совет Эмгектинин Маалыры. Ол ам — СЭКП-нин Ростов хооромулуун чылда партия комиссиянын даргазы.

Т. И. Штыменко вертолёт кылар заводта 14 чыл итинде фрезеровщиктен ажилдап келген. Ол — коммунист куч-ажылдыг шалычымы. Болуун хуула беш чыл планын 1973 чылда-ла күөтүлгөн. Ол болуун кызымаккай ажилы дөң Ленин болган «Хуууада дөңдө» ордениер, медалдар-биле шаандалган. Таякия Ивановна — РСФСР-инин Дээди Советинин депутаты.

В. ТУРБИНИЦ фотосу. (СЭТА-ның фотохроникасы).

АВТОБУСТАР ЧОГУУР ШАГЫНДА ЧҮГӨ ҮНМЕЗИЛ?

Чонга таарымчалыг бүтү байдаларын тургузары — бисти партиянысты болган чалаанын хун бурү сагын салымчылыгында. Бүтү-сө түвени кичиге, оон чагай чоругуна бараалдап дөңдө 30 минута дүргүндө маан — автобус сураг. Чүү болган диспетчер кыстан айтырып.

чоокта чаа Барым-Хемчик району чөкөш көрү-биле автобус бидеи салып алган. 30 минута дүргүндө маан — автобус сураг. Чүү болган диспетчер кыстан айтырып.

та келген чорук кижилери 4 шакты аман-ла халас эрттир-динис.

Самолет-биле чорук чорур дөң болза, хөрөк өскө й-нази: агаар байдалында рейсти сонгаратканын чарлап каар болгай. Автобустарнын чоругун сонгарат-дып турар бөргө чөлдө Республка төвүнүн автотранспортун мажы чарыш-чыг таарымчалар болу бөргө, зарын-даа мажычүг, чованчыг-даа чорду.

Ичанган кол кичөөгөйни ажилда хөжүмдөшкенин чылдагыныче мөккөөр бисти коллективтер негетинин турар-дыр. Көздө туугу-монтаж дүргөлдөр болган он шынарын экиндер дөң туугу индустриалдыг аргак шигерелтир чүгүдө. Бо талаа-биле баштайгы башылар кылдыган. «Тыва көздө туугу» трест Кызыл демир-бетон кылылар бүтүрүлгөнү баураар кылым кылымдарында мал бакалдарын илтен-монтажтап туугу турар. Туранин, Шуурмактын мажы ажил-агыйлыг көздө турарында таарымчалыг ий-ийин квартиралыг бажынырын заводу арганы-биле белеткөөрине кирген.

Оон соонда 30 шаа хире минута болганда чарлап эгеледи: Барым-Хемчикке чорур автобусту 11 шакты чейин сонгараткан, а «Фок», «Шамбалыг» совхозтарже, Бай-Хаакке баар автобустарын баала 11 шакты чейин сонгаратты. Эртеннин 7 шакты чейин.

Харалаан, ол-ла рейстерин хуууу-чүгүн 1 шакты чейин сонгаратты. Чаш ажи-төдүн аэдреткен нелер-даа, назы-лары дөңдө берген кыргынар-даа — автобус манаан кичилдер кымырын чок дөң боор. Автобустарын чүгө саалаан турары? Бо айтырыгн хара-мылалтар кичи автовокзалда ажилдагылардан тывыскаан болду.

Устунде четпестерин дарый чайладыр дөң боттуг хөмчөг-лери алыры Кызылдын пасса-жирлер АТБ-инин удурткучуларында негетинин турар.

Р е д а к ц и я д а н

Кызылдын пассажирлер АТБ-инин ажилында четпестерин шугуучулуп турар чөлдө чөлдө. Кандыг чалаанын-дан рейстерин сонгараткын ужура таарымчалар бис?

Бир-ле дугаар чок чүү — чолбачылар бисте чедишкөн турар: 30 ажи автобустар эч чок турар-дыр. А оларын 2 эвөө-чеге ажилдагыларын 60 ажи чолбачылар бисте негетинин турар. 20 ажи чаа автобус бистин транспорт бүтүрүлгө-зилде баш неместе.

Чолбачылар чок-тур дөң озурун турар болза хөрөк биске. Оларын ажилдагылар таарымчалыг байдаларын пассажирлер АТБ-ин тургускан болза, хөрөк мынчаар нарын-лаас кийк. Автобустарга ажилда болуу 5 чыл чейин ажил-дастыг 3-кү класстын-даа, 2-ги класстын-даа чолбачылары эвөөт эвес. Хөрөк чүгө ажилдыг удурткучуларда дөңдө Кызылдын пассажирлер АТБ-инин удурткучулары утааа чогуур.

Чолбачылар чок-тур дөң озурун турар болза хөрөк биске. Оларын ажилдагылар таарымчалыг байдаларын пассажирлер АТБ-ин тургускан болза, хөрөк мынчаар нарын-лаас кийк. Автобустарга ажилда болуу 5 чыл чейин ажил-дастыг 3-кү класстын-даа, 2-ги класстын-даа чолбачылары эвөөт эвес. Хөрөк чүгө ажилдыг удурткучуларда дөңдө Кызылдын пассажирлер АТБ-инин удурткучулары утааа чогуур.

Кызылдын пассажирлер АТБ-инин ажилында четпестерин шугуучулуп турар чөлдө чөлдө. Кандыг чалаанын-дан рейстерин сонгараткын ужура таарымчалар бис?

Бир-ле дугаар чок чүү — чолбачылар бисте чедишкөн турар: 30 ажи автобустар эч чок турар-дыр. А оларын 2 эвөө-чеге ажилдагыларын 60 ажи чолбачылар бисте негетинин турар. 20 ажи чаа автобус бистин транспорт бүтүрүлгө-зилде баш неместе.

Чолбачылар чок-тур дөң озурун турар болза хөрөк биске. Оларын ажилдагылар таарымчалыг байдаларын пассажирлер АТБ-ин тургускан болза, хөрөк мынчаар нарын-лаас кийк. Автобустарга ажилда болуу 5 чыл чейин ажил-дастыг 3-кү класстын-даа, 2-ги класстын-даа чолбачылары эвөөт эвес. Хөрөк чүгө ажилдыг удурткучуларда дөңдө Кызылдын пассажирлер АТБ-инин удурткучулары утааа чогуур.

Чолбачылар чок-тур дөң озурун турар болза хөрөк биске. Оларын ажилдагылар таарымчалыг байдаларын пассажирлер АТБ-ин тургускан болза, хөрөк мынчаар нарын-лаас кийк. Автобустарга ажилда болуу 5 чыл чейин ажил-дастыг 3-кү класстын-даа, 2-ги класстын-даа чолбачылары эвөөт эвес. Хөрөк чүгө ажилдыг удурткучуларда дөңдө Кызылдын пассажирлер АТБ-инин удурткучулары утааа чогуур.

САГЫШ САБАСТААН

Удурткучулар мажында сагыш салбайн турар. Инда салды-даа чок, радио-даа чок, бо чылдын олар солун, сеткүүл чагылыгында-биле беш хуууу хун бурү кандыг хөргөлдө чок дөң; азы-чөм, идик-хөл аймаа дөң, азы амнегеге чөлдө аарыг-даа кижилер бар

Удурткучулар мажында сагыш салбайн турар. Инда салды-даа чок, радио-даа чок, бо чылдын олар солун, сеткүүл чагылыгында-биле беш хуууу хун бурү кандыг хөргөлдө чок дөң; азы-чөм, идик-хөл аймаа дөң, азы амнегеге чөлдө аарыг-даа кижилер бар

Удурткучулар мажында сагыш салбайн турар. Инда салды-даа чок, радио-даа чок, бо чылдын олар солун, сеткүүл чагылыгында-биле беш хуууу хун бурү кандыг хөргөлдө чок дөң; азы-чөм, идик-хөл аймаа дөң, азы амнегеге чөлдө аарыг-даа кижилер бар

Удурткучулар мажында сагыш салбайн турар. Инда салды-даа чок, радио-даа чок, бо чылдын олар солун, сеткүүл чагылыгында-биле беш хуууу хун бурү кандыг хөргөлдө чок дөң; азы-чөм, идик-хөл аймаа дөң, азы амнегеге чөлдө аарыг-даа кижилер бар

Кызылдын туугуларында

«Шынның» рейдизи

Республиканын байышталы анык Кызыл хоорайынын хун бурү хөгжүлдө, оон куч-ажылчы бажыны бисти өөртүп турар. Чаа-чаа каар-талар неместе, чуртталга бажынынын туугулары беш үлүгү берилген турар. Ол-анык Тыва АССР-нин улус ажил-агыйлыг хөгжүлгөне коммунист партиянын, Совет чакаттын хун бурү ала-гагын салымчы-кымын ачкы-дыр. Төсү беш чылдын эртен дөң чылдарында республиканын ажил-агыйлыг хөгжүлгөне 312 миллион рубльдин капитал салымчыкынын кирген. Ол дөңдө өскө беш чылдын 48,2 хуу хей-дур. Туугу материалдары кылар бүтүрүлгөнерин, чуртталга болган култур ажилдарын туугуларын туугуларынче хей капитал салымчыкынын утаалдырган. Төсү беш чылдын эртен дөң бөрү туугу ажилдарынын төмөккө «Тыва туугу» трестин — 13,1 — 28,6 миллион рубльге, «Тыва көздө туугу» трестин — 11 — 19, «Тыва сөмгөкө туугу» трестин — 5,1 — 7,2 миллион рубльге дөңдөгөн.

Республиканын чову эртен чылдары 300 мул дөңдөгүн метр чуртталга шолу, 6840 туугулар өренер школаны, 1840 уругулар турар албан чараларын, 538 орунуг эмнез-деген арган.

Кызылдын туугуларында ажил-агыйлыг хөгжүлгөне, Доозукчу чылда алган социализм худөөгөтүн хуууа бетинде күөтүлгөн, туугу ажилдарын дөңдө, бедик шыгарал чорудар дөңдө республика на-йымчалыгын туугуларын кызымак ажилдап турар.

Туугуларын солун, берге болган харамагалыг ажил-агыйлыг, хоорайын чамдык туугуларында ажилдап байдал-биле таарымчалыг, ила туугу материалдарын калагалаалыгын байдалы хынан көөр — «Шынның» рейдизинин бо улаага сорулгалы мындг.

Кызыл хоорайын 4 дугаар микрорайону. Хоорайын бо чаа кварталында туугу ажилдары кидин туугу. Диналар, экиктер, сонгарлар блоктарын болган оон-лаа өскө туугу материалдарын крашар-биле 5-ки каадыг көдүртүп чедирге, ила туугулар дүжүрүп ал, оларын шалымкын ажил-агыйлыг туугу улам-на бедик бар чорү. Б. Белковка удурткан туугулар бригадалыг 9 дугаар бажынын туугуна ажилдап турар. Туугулар ол чуртталга бажынын 5-ки каадыг туугу дөңдө чокшулаан.

Бригадалыг кежигүнери шунту кымак ишчилер. Ажилыны багыт эвес чоруп

ОБЪЕКТИЛЕР ХУУСААЛАРЫНДА ДУЖААТТЫНАР БЕ? ТУДУГ МАТЕРИАЛДАРЫНЫҢ КАДАГАЛАЛЫ КАНДЫГЫЛ?

тур. Бир эвес туугу материалдары-биле бисти үзүктел чөк хандырып болза, ажил моон-да дүргөн болуу турган — деп, бригадир чугаалаан, туугу-монтаж ажилдарында бисти тавыштырды. Туугуларын ажилыга шапчатын турар чүүдөр эвөөт эвес. Иш-тики хаваларын туугу-монтаж турар ооналдарында бажынынын ороолдору шунт чор-бастаан болду. Бажынын кол туугу ажилдары 10 шаа хуууа хуууа доортуг турбүгө, туугуларын дараанында барып ажилдар объектинин а-

даа бидинмес. Туугу материалдарын бо объектиде каала-галар турарында четпестер база бар. Сонга болган экиктерин бетон блоктары кран орунуг ол-бо талаарында. Чөлдө чыт-кылар. Туугу шалыны дини-бүрү туугу материалдарын чур-чүккө чөккө төп каан. Бо туугу ажилдагыныс дик-ка хей демир-бетон блоктарын ажилдар шөлдө хөйү-биле эчкен каан, а хоорайын өскө туугуларында ол туугу материалдары чедишкенин турар. ПС—3, ПС—18, ПС—16,

ПС—22 болган өрөөлдер аразы ханалар оон-лаа өскө туугу материалдары мында чедишкени.

Ол-ла бажынын ийги чарымында ажилдап турар С. Санданын бригаданын туугу шолун база-ла хөргөлтүлгөн дөңдө. Оларын аразында Кызылдын туугу заводунун үрей кылган 2809 туугууу бар.

Эш Володинге удурткан туугулар бригадалыг №1 чуртталга бажынын туугуна ажилдап турар. Бажынын кырмазы дугаалыгынча тур-да-ла, адакы каартында шөгөрөл ажилдарын чорудуп эгелеэн. Бир эвес чамыг хун-нер эгелеэр болза, ол ажилдары катан кылыр чугаа-жок. Ол объектиде шала кылдыр маншлар чөлдө чыт-кылар. А Свердловскиден хуууу агааны 6 кубометр хуууу туугу плиталары (минвата) ажи чөлдө үрей чидар (чурукта). Ол мынкан кымы үдө сүт илдери хөргөлтүлгөн үнелги 50 кг хире химиктер материал база-ла мында үрей чидар. Туугу материалдарын хууууа ажилдап, камыг чарыгдар, оон каала-галымыче кичөөгөйни ула-гылар талаа-биле ажилды мында чүгө багыт организационун ол участоктун начальниги П. Болванов, туугу бригадир эш Володин олардан айтырар өйү келген.

Ф. Ляхуевтин удуртканын туугулар бригадалыг өмөккө ажилдагыларын нити чуртталга бажынын туугуна ажилдап турар. Туугу чогуур хууууа ажилдагы кичир дөң бо бригаданын кежигүнери шалымкын ажилдап турар.

Туугу материалдары-биле бисти четпес хандырып тур, дөңдө дугулар плиталар-даа, бетон-даа төндү. Оларын-ла маан тур бис — деп, туугулар чугаалаар болду. Эмнеге

нити чуртталга бажынын кол туугу доортуг чыгаан. Ф. Ляхуевтин бригадалыг ам кааа ажилдагыры? Бо айтырыг ам-лаа шигерелтирчөөн.

Этей салыр панельдерин туугу турар чуртталга бажынын туугу база-ла туугу материалдарын маан турар. Кызылдын «Туугу кесектери» комбинаттан 17 мул тонна цемент алырын өртөн төлөп жаан. Ичанга-даа ол цементин кайн хирени алган контролды алаанын чамдык туугуларда не-мент чедишкенин.

Ажилдарын дүштеки чөмчү туугу шөлүгө органи-застаар талаа-биле хөмчөк албайн турарында олар хоорай стовоаларында барып чөмчөтүн, хей үе-шакты чиди-рин турар.

Ол-ла туугу бригадаларын кайымында-даа чарын дугаа-даа кескү агитация-даа, оон түнелени көргүзүп турар сабыралар-даа чок.

Туугу материалдары-биле мынчаар багыт хандырып болза, ол туугулар чогуур хуууа-зында дужааттынар бе? Бо ай-тырыгын «Кызыл туугу» аргеле-ли керээлиг организациалары-биле дарый шигерелтээр ужурут.

Рейд бригадалыг кежигүнери: П. КОЧКИН, хоорайын улусу контроль комитетинин штаттан даш-лаар инспектору, Е. МАРКОВ, «Кызыл туугу» аргеле-ляде техникалык ажил чок чоругун талаа-биле ин-женер, М. КАЛЧАН, «Шынның» хөр.

«ШЫН»
Ол үдө бугу райондардан
чүнү бижип турган манаа
дөгөзүн чып бижип берге...

ИЙИ ДЕННЕЛГЕ
(11 км) эде касман. 350 де-
сятна (1 десятна 4 шаң та-
раа) тараа тараан. Тарааны
машина-биле кестирген. Эле-
гесте улутпурчун кижилерге
суурун тудуп турар...

1928-29 чылдарда Тар-
лагга 283 сым, 153 мыйган,
13 молдурга, 9 кыс молдурга,
35 бызаа бар бооп турган.
Олар 4 кезек черде турар...

«Өкө» совет баз-ла мал,
чер аякыды улут ажал-
агыт. Оон шээр малыны
баш саны 33,5 хуу ашкан, а
бола малы 3 муу 300 баш
ажып турар...

ЧАА ШКОЛА
ТУДУУНДА
Найсылал Кызылдын
Наа-Хем биле Рабочая ку-
дучуларынын каттышан
белдириниң үстү талаы
азында 964 өрөнүкчү
өрөнүр дөрт каат чаа
школаны тудуп турар...

Баян-Таланың сизген,
ногаа шөлдеринде
Туман тыртып чаап тура-
даа, звенонун кезиңгүнери
барык шунтузу эртекке-ле
контра чанынга чыгып келген...

Октябрь 30 чылы атты
колхозтун ногаа шөлү 13 ге-
ктар. Мыла капуста, огурек, по-
мидор өстүрүп турар. Звенода
20 киж. Олар 2,5 тонна огу-
рек, 70 тонна капуста өстүрө
платын. Эрте чыгып-на аны-
ла-лаа бола, бузу бо ажалга
туржугалыг апарган Алдык-
кы Кара-Салды улутурга-
зы-биле ногаакчылар чыгып
черге рассаданы өстүрүп бе-
леткен алганнар...

Хат-кавыскалган чаглаттаар,
чогуру өйүнө сугарар. Звено-
да суг чаштырар бир аргат-
ты бымгаллаан.
Ногаакчы кыстар помидор-
лар, капуста дөзү онгартай
кылып, үлүрүтүп, бок үшү-
терия ургучту аштап келген.
Чыл берге-лаа болза, бо чылы
план кууеститлер дөзүрине
ола бузуреп турар. Звенода
мурнакчылар Ондар Борота,
Шура Кууларга, Монгуш Он-
чудбага бымгаллаан участо-
тарын дүжүлү черле акти.
Эртен чылып база олар акти
ажыллааннар. Колхозтун ногаа
звенону үрүтүлгөндө ажал-
лап турар дөзү, оон улутур-
чузу А. Кара-Салды туртчи
пүткөк-биле эртен чылып
шаннаан.

«АГААР КҮЧҮТЕНИНИҢ»
ЧЭЭРБИ БЕШ РЕКОРДУ
Акадсия С. В. Ильяшынның алдарык конструктор буюру-
нун кол конструктору Ленин шаңнаалы лауреасы Г. В.
Новожиловтун уауруулазы-биле чогаалын тургусканы ИЛ-76
транспорт самолёду Москва чогуулаа аэродромга делегейиң
чаа рекордтарын тургускан.
Ааларык шенекчи-ужууучу А. М. Тюрюминниң экипажы
долгалар ужуар маршрут-биле муң километр ирак чери
70.000 кг чык чүрүп алган, шахта ортума-биле 856 ки-
лометри ужуу эртек, рекорду тургускан. Долгалар ужуар
маршрут-биле 5000 километри 40.000 кг чык чүрүп алган,
шахта ортума-биле 816 километри эртек, ол база чаа че-
динкини.
Ааларык шенекчи-ужууучу, Совет Эвилелиниң Маалыры
Я. И. Верниковтун экипажы 70.000 килограмм чыктуу чүдү-
рүп алган. 11.875 метр беликке колуруп үнгөн. Бо хүнере
ИЛ-76 транспорт самолёдуга ужууушкунар үезине 25 ре-
корду тургускан.
Бо ужууушкунары дугайында материалдары Деле-
гейиң умар чүдү федерациямыче чаа делегей рекордтары
кылар бымгаллаары-биле чоруган.
ИЛ-76 ны чогаалын тургускан конструкторлар, ужуууш-
куну белеткериңе кирешкен экипажтар, инженерлер, тех-
никтер болган ажалчылар рекордтары СЭКП-ниң ам боуру
XXV съездинде болган Совет умар чүдү хүнере тургуска-
кан. (СЭТА).

Дөртөн чыл эрткенде ужурашкан
ИЖЕВСК. («Правданың»
көр.) Мотоцикл буюрунун
Бугу-эвилел хуу совет уду-
стун 1941—1945 чылдарда
Ала-чуртун Улут дайыныга
Тийлелгезиниң 30 чылыга
турускааткан СССР-ийн
улауларынын VI чыгы
Спарткиадазынын доо-
зулганы-биле холбашкан
бедик кодуруушкунуну
байлалында болуп эртен.
VI чыгы Спарткиадамың
кол соругазы —
ажылчы чоңарыны калбак
болуу куш-культурага
болган спортка доктаамал
хаара тудары. ГТО-нун
исрмаларын мас-
салыг дүжаары, чаа спортчу
талантыларын илередири
Ол бүгүчү СССР-ийн улау-
тарынын VI чыгы спарткиада-
зына доо-зулу-биле бадыт-
каан. Манаа хамаарыштыр
бистин республикага
спорттун язы-буру хевир-
леринге чамалы ажыларын
кылып чоруткан. Ол дугайын
номукчуларга сонуурга дүри-
биле бо улут байырлаалын
хүнереинде бистин корреспонденти-
мы Тыва АССР-ийн Министрлер
Чөвүлелиниң кылыда Куш-
культура болган спорт комитетиниң
даргызынын оралакчымы
Лазо Семенович Седип-биле
интервью кылган.

Бырк дөртөн чыл бурунгар
14 хөзөндө кижилер
Ижевск — Москва аразына
чуртка бир-ле дугаар мото-
газры кылган. Ижерия мунгу-
лап алган, машина тудууну
заводуну ол ажылыңнары

сес чартык хопушта орук чок
черлереп манадын келген.
Кижилер-даа, машиналар-даа
адаш шыдан үнгөн.
Хөзөңгөнерин делегей
чылыда ол арес кижилер ба-
за катап ужурадыр деп шийт-
пирлээн. Олар боттарынын ол
чөрүп турганын мотоцикл
кымыкчыларына чугаалап
берген, заводтун баштайгы
стаханбуучулары-биле база
ужурашпаныр.

Шөлге кел салы-ла кижини
бүгүдөй болуун чөпсөң, бок
сизген аптап арылгар тапша-
мы туткаш болуун олуруу-
че чорупкан.
— Доруун-дур, серинде ка-
пуста шөлүн арылгар алымы-
лар — дөзү. Бора угбай кыс-
тары хей-агы кирерге, олары
таваар ажалдап киритилер.
М. СМЕРНОВА.
ЧУРУНТАРДА: Баян-Тала-
ның ногаакчылары.
Оң талада: Октябрь 30
чылы аттыг колхозтун сизген
белеткенинде шөлөкчылар база
идеякениңи кириңи турар.
А. ЗАЙЦЕВИҢ фотолары.

Агаар
Бөгү республикага бүрпө,
азырк чамалык черлерге дап-
миреп, чаар. Хаттың дүргөңи

Бистин интервьюс
Август 9-та дөмдөглөп эрттиргөвөс
Куш-культурунун
Бугу-эвилел хуу совет уду-
стун 1941—1945 чылдарда
Ала-чуртун Улут дайыныга
Тийлелгезиниң 30 чылыга
турускааткан СССР-ийн
улауларынын VI чыгы
Спарткиадазынын доо-
зулганы-биле холбашкан
бедик кодуруушкунуну
байлалында болуп эртен.
VI чыгы Спарткиадамың
кол соругазы —
ажылчы чоңарыны калбак
болуу куш-культурага
болган спортка доктаамал
хаара тудары. ГТО-нун
исрмаларын мас-
салыг дүжаары, чаа спортчу
талантыларын илередири
Ол бүгүчү СССР-ийн улау-
тарынын VI чыгы спарткиада-
зына доо-зулу-биле бадыт-
каан. Манаа хамаарыштыр
бистин республикага
спорттун язы-буру хевир-
леринге чамалы ажыларын
кылып чоруткан. Ол дугайын
номукчуларга сонуурга дүри-
биле бо улут байырлаалын
хүнереинде бистин корреспонденти-
мы Тыва АССР-ийн Министрлер
Чөвүлелиниң кылыда Куш-
культура болган спорт комитетиниң
даргызынын оралакчымы
Лазо Семенович Седип-биле
интервью кылган.

АВТЫРЫГ: Доозукту 1975
чыл — тоску беш чылды түп-
нел турар онзагы чыл болгай.
Бо чылда Тыва АССР-ийн
спортчуларынын ажал-хөзөң
тамыштыры көрүдөрө, Лазо
Семенович?
ХАРЫБЫ: Бистин чуртувус-
туң ажалчы чоңу чаагай үле-
херектерин буюрун, доозукту
чылдык болган беш чыл пла-
нын пинтиз-биле чединкиниң
боттаңдыры, төрөн Кой-
мунистин партиямыстың XXV
съездинин төлөтүп уткуур
дээш ажалдап турар.
Республиканың 250 хире
куш-культура коллективтеринде
25 муу арга кижин хаара
туттуңан. Оларынң иштинде
38 кижин СССР-ийн болган
РСФСР-ийн спорт мастерлер,
40 ажим оолдар, кыстар КСР-ийн
спорт мастеринге кандидаттар,
139 бирги разрядчылар
болган беш муу ажим кижин
массалык разрядтарынын
спортчулары.
Улут спортчу маргылаалар
талазы-биле 1975 чыл —
«дүжүлдү» чыл болган. Тыва
АССР-ийн спорт организаци-
ялары хой кижин кижикчиңиң
республика маргылаалары-
нын язы-буру хевирлеринге
районнар-даа төптеринге, на-
йсылал Кызылга-даа баш
удур белеткелде кылып тур-
гаш, чогуур дейиңге органи-

застан эрттирген. Профвеле-
дирин кымык спарткиадазын,
национал спорттун хевирле-
ринге маргылаа эки органи-
зациясты эртен. Делегейиң
хөзөңгөнери чылыга турас-
кааткан Тываның хөзөңгөне-
риниң спарткиадазы бо чылып
бир дугаарында болуп эртен.
Азия төптүң шаңналы дээш
хостуг хурештин маргыла-
зынга найырлаалык жокавыс
МАР-ийн Өбөс-Нур аймазын
мөгелери-биле кады бистин-
биле жока-хөзөң турар бол-
сарын, крайларынын спортчу-
лары боттарынын күжүн
шенеңип, чараш хурештин көр-
гүзүп, чагай сактышкының
нормы чектелген тыва
черге арттырып каан.
Социалисттик Куш-ажылдын
Маалыры О. Ч. Лопсанчанын
кыдыры дээш спортчу
кубууга дээш спортчу
оюнуларынын маргылааларын
эрттирери чандык болуп
бар чыдар. Ийн чыл
иштинде ургучулар кел-
ген XII чыгы спарткиада
доозулган. Оон програм-
мыга спорттун 10 хевир ки-
рип турган. Ук спарткиадазын
тилекчилер, чемпионнары
илеретинген. Апаа Кызыл
хоорай бирги черин, Бай-Тай-
га районын, Чөөн-Хемчик
үшкү черин алган. Спортту
тилекчилер чедип алырынга
үстүлде адааным черлерде

куш-культура болган спорт ко-
митеттериниң даргалары эштер
М. Д. Биче-оол, К. Х. Хомуш-
ку, Д. А. Монгуш болган ес-
келер-даа төлөтүп үлүгү ки-
риштирген.
АВТЫРЫГ: Лазо Семенович
бо бүгү маргылааларында
адамга, спортту массалык бол-
дуруучу ууланган каныг
хемчегелери кымып чорутка-
ны?
ХАРЫБЫ: ГТО-нун нормазын
дүжаарынын талазы-биле Бү-
гү-эвилел комплекзиниң ха-
маарыштыр социалисттик ча-
рыштын түңгөндөри Бугуар
Монгуш-Тайга, Улут-Хем, Тес-
Хем районнары болган Кызыл
хоорай дээр көргүзүлгөни
чедип алган. 1974 чылда 13533
кижин ГТО-нун хөзөң демлекче-
рин чылап ал, эки эзелдиң-
кини кытыпкан. База ол ык-
кы хөзөңгө республикага дүжү-
лөй хевиринге республиканың
бирги черин дээш маргылаа эки
баштай болуп эртек. Ол
ажыл ам-даа уламчыламы-
шан ГТО-нун шак ымыг
массалык дүжүлгөни бо
чылым октябрь айда болуп
эртен.
ГТО-нун комплекзиниң үн-
дөлдүш, спорттук болган
куш-культураның массалык
хөжүмүлөрүн сайбардыр ажим
Каа-Хем, Барылы-Хемчиң,
Танда районнары таарымчалык
байдалдар тура-даа, ча-
выс дейдиле болуп артты-
шпаныр.
АВТЫРЫГ: Республикадан
данкаар маргылааларга бистин
спортчуларымыс кыңгарып
кыриң келгенге база ол ык-
кы оларынң мурунда каныг
соругазлар турун турары?
ХАРЫБЫ: Тыва АССР-ийн

дөзүн Усть-Ордага болган
оюнуларың түңгөли бадыт-
каан.
Спортчуларың ортузунга чо-
руттуңу турар кижиндемеге
ажылы ам-даа кошкан Чыжа,
тыва хуреш талазы-биле XII
спарткиадазын тулган чемпи
оюн Павел Шангайын чорук
чок чорукту көргүскөн элден-
ти. Чымыше оңу каш-даа
ууза чаалага, ол республика-
нын спорт комитетиниң дүжү-
лөкчүлөрү тоомчага албаан.
Ол республиканың ат-алдарын
камагаларынын орунуга, Эриң,
Тес-Хем районнарын колдоо,
совхозтары эржи кезип тур-
гаш хурешке, чугае шаңналы
алыры-биле кымыгаратынган.
Ол чорук анык чемпион-
нун азынга калчак-даа төлө-
түп эвес.
Оон ийди бедик мергежи-
лиң анык спортчуларың сап-
тын өстүрери — кол соруга-
ларың болганы. Бо чылын
Усть-Ордага келген 7 коман-
даның кижикчилеринде 1 кижин
делегей кызымын спорт мас-
тери, ийзи — СССР-ийн чемпи-
оннары, он бежи — СССР-ийн
спорт мастерлер, мастерге кан-
дидаттар бежи 17 болау. Моон
алган көөрге, бистин уурау-
лаңкычыларымыс чыл келген
тудуру — бистин спортчу-
ларымыстың хей-адым кадрер
ужурут.
Бо кыска чугаалажымшык-
тын түңгөндөй база бир мын-
дык чүдүлү демделгесер тур-
мен: спорт биле чалмы назым
кезде чарылбас. Чалмы на-
зым — кан дөк калкыңды, кан-
шагай, шымырак эе ол.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ:
Шыгыс 667 000

Бызыл Шетинкин-Кравченко күдүмчүзү, бажын № 3 ТЕЛЕФОННАРЫ:
Килдизини 31-75 тарыскалган секретарыны 23-35, партияны 31-73,
культура екилдерини 23-54, калгучу екилдерини 23-54,
агай килдизини 21-47, улуттук килдизини 23-54, чага килдизини 41-27,
информация база совет тургузут килдизини 20-60,
ларын 27-41, бухгалтерияны 50-22, сулуу келбөй баргыла 32-75,
телефонче болгар.

ПРОПАГАНДА
КОЗӨ АЖЫ-
КОРРЕКТОР:
ГИРААБ 15677, ЧАБЫЛ № 224.
СОЛУН НЕДЕЛЯДА
6 КАТАП ҮНЕР